

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE UNICO BAPTISMO

CONTRA PETILIANUM AD CONSTANTINUM,

LIBER UNUS ¹.

Petiliani librum de unico baptismo, quod ille in sola vera Ecclesia, imo in sola Donati parte esse contendebat, refellit Augustinus. Docet unici baptismi etiam in hæreticis repertam veritatem approbandum esse, non violandam. Ad Cypriani martyris et aliorum ex Africa, qui cum ipso aliter sensisse objectantur, episcoporum auctoritatem respondet. Neminem in Ecclesie unitate maculari alienis peccatis, ex ipsius Cypriani facto probat contra Donatistarum schisma. Postremo Petiliani calumnias Melchiadi et aliis quibusdam Catholicis episcopis illatas propulsat.

I. RESPONDERE adversa sentientibus, et a regula veritatis errantibus, Constantine frater, sæpissime cogimur, etiam de his rebus, quas aliis atque aliis sermonibus frequentavimus. Quod utiliter existimo fieri, et propter eorum ingenia tardiora, qui putant aliud dici, cum aliquid

¹ Scriptus circiter annum Christi 410. — Vide *Retract. lib. II, cap. 34.*

legunt aliter dici; et propter ipsam disputationum copiam, ut non solum ad diligentes res rara perveniat, sed quodlibet ex multis in manus etiam negligentioris incurrat. Proinde sermonem de unico baptismo ab eis compositum, a quibus baptismus iteratur, quem mihi cum in rure simul essemus, a nescio quo Donatistarum presbytero acceptum dedisti, atque ut ei responderem multum petisti, non nisi verborum strepitu inflatum, et calumniosis criminationibus asperatum, vide adjuvante Domino quanta facilitate confutem.

II. Prima illic invidia est: « Quod ventilatur in publico res secreta. » Taceant ergo qui hoc fieri debere non putant. Aut si ad loquendum cogi se dicunt, ut respondeant contra sentientibus; hæc etiam nostra causa est, ut respondeamus, non solum contra sentientibus, verum etiam contra facientibus. Debet enim palam redargui quod in occulto nocet; quia et palam defenditur, cum suadetur in occulto quod noceat cum perficitur. Nam quis coram profanis quemquam baptizat? Et tamen baptizari Christianos nullus profanus ignorat, qui audit in publico, quod si credit, percipiat in secreto.

III. Videamus ergo de baptismatis iteratione quid dicant, qui verecundantur hoc in aperto dicere, quod utinam in aperto timerent admittere. « Ubi sit, inquit, verum baptisma quaeritur. » Deinde subjungit: « Usque adeo meum est, ut quod a me unicum datum est, nec ab ipsis sacrilegis iteretur. » Cui respondemus: Sacrilegus non est, qui unicum baptisma, non quod tuum, sed quod Christi est, iterare non audet. Christi est enim unica hominis in baptismate consecratio, tua est autem unici baptismatis iteratio. Corrigo in te quod tuum est, agnosco quod Christi est. Hoc enim justum est, ut cum mala hominum reprobamus, quaecumque in illis bona

Dei reperimus, approbemus. Hoc, inquam, justum est, ut etiam in sacrilego non violem quod verum invenio sacramentum; nec sic emendem sacrilegum, ut in eo perpetrem sacrilegium.

IV. Nam sic sunt isti mali in baptismo bono, quemadmodum sunt Judæi mali in lege bona. Itaque ut illi per ipsam legem judicabuntur, quam malitia sua malam non fecerunt: ita et isti per ipsum baptismum judicabuntur, quem bonum mali tenuerunt. Ergo quemadmodum Judæus, cum ad nos venerit ut Christianus fiat, non in eo destruimus bona Dei, sed mala ipsius: nam quod errat non credendo quod Christus jam venerit, natusque et passus sit, et resurrexerit, hoc emendamus, eaque infidelitate destructa, fidem qua hæc creduntur, astruimus: item quod errat umbris veterum sacramentorum inhærendo dissuademus; jamque venisse tempus, quo hæc auferenda atque mutanda Prophetæ prædixerant, demonstramus: quod vero unum Deum colendum credit, qui fecit cælum et terram, quod omnia idola et sacrilegia gentium detestatur, quod futurum expectat judicium, quod vitam sperat æternam; quod de carnis resurrectione non dubitat, laudamus, approbamus, agnoscimus, sicut credebat credenda, sicut tenebat tenenda firmamus. Ita etiam cum ad nos venit schismaticus vel hæreticus, ut catholicus fiat, schisma ejus et hæresim dissuadendo et destruendo rescindimus: sacramenta vero christiana si eadem in illo invenimus, et quidquid aliud veri tenet; absit ut violemus, absit ut, si semel data novimus, iteremus; ne dum vitia humana curamus, divina medicamenta damnemus; aut quærendo sanare quod vulneratum non est, hominem saucium et ubi sanus est, vulneremus. Proinde si de aliqua re ad fidem christianam et catholicam pertinente, si denique de ipsa

etiam Trinitatis unitate dissentientem hæreticum invenio, et tamen evangelica et ecclesiastica regula baptizatum; intellectum hominis corrigo, non Dei violo sacramentum. Loquor de Judæis et schismaticis vel hæreticis sub Christi utcumque nomine errantibus.

V. De ipsis gentilibus idolorumque cultoribus multa utique a nobis diversitate distantibus, nihil aliud nobis demonstrat Apostolus, nisi ut in ipsis quoque ita quidquid pravum est corrigamus, ut quod forte rectum est approbemus. Nam utique idololatrias, et quod est gravius, non tantum cultores, sed etiam institutores simulacrorum redarguebat, ubi ait: « Qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et ob- » scuratum est insipiens cor eorum. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: et immutaverunt gloriam in- » corruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis » hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpen- » tium¹. » Talia quippe novimus fuisse simulacra Ægyptiorum, ubi et instituta esse multiplicior multoque ignominiosior idololatria perhibetur. Numquid tamen cognitionem Dei negavit in illis fuisse, ac non potius confirmavit, dicens: « Cognoscentes Deum, non ut Deum » glorificaverunt? » Si ergo istam cognitionem tanquam mendacium repellere et destruere conaretur, quod eam in sacrilegis invenisset; nonne, quod absit, veritatis inimicus existeret? Ideoque id quod immutaverunt in mendacium suum; nam et hic dixit: « Immutaverunt gloriam Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis: » talem scilicet fingentes Deum, qualis non est Deus, et non sicut eum cognoverunt tradentes hominibus. Et paulo post de talibus dicit: « Qui immutaverunt ve-

¹ Rom. I, 21-24.

» ritatem Dei in mendacium, et coluerunt et servierunt » creaturæ potius quam Creatori, qui est benedictus in » sæcula¹. » Veritas quippe creaturæ a Deo est, non Deus, quam illi in mendacium converterunt, tanquam deos colentes solem et lunam et quæcumque cœlestia atque terrestria. Quod ergo immutaverunt in mendacium suum, culpatur, detestatur, evertit: quod autem verum in doctrina, quamvis multis falsitatibus permixta confusaque, servarunt, approbat, testatur, affirmat. Nam et hinc eundem locum ita cœpit, ut diceret: « Revelatur » enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem et in- » justitiam hominum, eorum qui veritatem in iniquitate » detinent, non abnegans veritatem, quamvis in iniquitate detentam². »

VI. Et in Actibus Apostolorum, cum de Deo uno et vero Athenienses doceret, quod in illo vivimus, movemur, et sumus³: continuo subjunxit: « Sicut quidam » secundum vos dixerunt. » Hoc igitur quod in Deo vivimus, movemur, et sumus, ex illa veritate est quam et illi impii simulacrorum cultores in iniquitate detinent, qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt. Hanc tamen veritatem, sicut videmus; apud impios et sacrilegos inventam non destruit, sed confirmat Apostolus, ejusque utitur testimonio ad docendos eos qui ista nesciebant. Hujus regulæ apostolicæ sectator episcopus Cyprianus, de uno vero Deo adversus multorum deorum falsorumque cultores disputans⁴, multa profert testimonia de libris eorum, quos præclaros auctores habent, hoc est, ex illa veritate quam in iniquitate detinent. Multo autem mirabilius est quod fecit Apostolus⁵, ut eorum fana circumiens, aram quamdam inter aras dæmo-

¹ Rom. I, 25. — ² Ibid. 18. — ³ Act. XVII, 28. — ⁴ Lib. de Vanitate idolorum. — ⁵ Act. XVII, 23.

num inventam, in qua scriptum esset: Ignoto Deo: neque hoc negando et refellendo destruxerit, sed potius confirmando hinc etiam repererit opportunissimum suæ disputationis exordium, dicens: « Quem vos ignorantibus colitis, hunc ego annuntio vobis. »

VII. Hanc itaque et nos per majores nostros traditam nobis sequentes apostolicam regulam, si quid recti etiam in perversis invenerimus, eorum perversitate correctam, illud quod rectum est minime violamus: ut in uno homine, ex iis quæ vera tenet etiam falsa emendentur, non ex falsis convictis etiam vera destruantur. Temporibus Apostolorum qui dicebant: « Ego quidem sum Pauli, » ego autem Apollo, ego autem Cephæ¹: » quamvis non per impiorum, sed sanctorum nomina, ipsi tamen impia schismata faciebant; hoc ipsorum erat proprium detestabile vitium. Quod vero sciebant Christum pro se esse crucifixum, et se in ejus nomine baptizatos, non erroris eorum, sed divini apud eos muneris erat. Hanc Dei veritatem in iniquitate suorum schismatum detinebant. Hanc apprehendens beatissimus Paulus, non per illa vitia destructa etiam istam destruit, sed per hanc confirmatam illa emendanda convincit. « Numquid Paulus pro » vobis, inquit, crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? » Ut per verum Dei quod tenebant, de suo falso erubescerent quod agebant. Sicut ergo dicitur Judæo: Tene fidem resurrectionis mortuorum, sicut tenebas; sed crede jam Christum resurrexisse a mortuis, quod non credebas: veritatem quippe Dei de mortuis resurrexerit in tua iniquitate detines, quia Christum resurrexisse non credis. Sicut idolorum cultori dicitur: Tene ab uno vero Deo mundum conditum esse, quod tenebas; sed noli credere deos esse ligna et lapides, et ip-

¹ 1 Cor. 1, 12. — ² Ibid. 13.

sius mundi quaslibet particulas quas colebas: Dei enim veritatem, qua credis ab ipso mundum conditum, in tua detines iniquitate, qua deorum cultor vis esse falsorum. Sic etiam hæretico dicitur, qui sacramenta christiana, sicut in Ecclesia catholica traduntur, nulla sua falsitate mutavit: Tene christianum baptismum in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, sicut tenebas; sed agnosce Christi Ecclesiam toto, sicut prophetatum est, orbe crescentem, cui sacrilega voce maledicebas: Dei enim veritatem de unitate baptismatis in iniquitate detines tuæ divisionis. Corrige iniquitatem hæretici figmenti, ne perdat te; et noli superbire de veritate christiani sacramenti, quæ ibi est ut judicet te. Ego autem absit ut sic detester iniquitatem tuam, ut Christi abnegem veritatem, quam in te invenio ad damnationem tuam: absit ut sic te corrigam, ut illud unde te corrigo destruiam; nisi forte destruere debeo verum quod invenio in anima hæreticorum, cum Apostolus non destruxerit verum quod invenit in lapide Paganorum.

VIII. Plus est unus Deus, quam unus baptismus, neque enim baptismus Deus est, sed ideo magnum aliquid est, quia sacramentum est Dei: et tamen ipse unus Deus etiam extra Ecclesiam ab ignorantibus colebatur. Sic ergo et unus baptismus etiam extra Ecclesiam ab ignorantibus datur. Qui dicit fieri non potuisse, ut unus Deus et verus ab ignorantibus extra Ecclesiam coleretur, videat non quid mihi, sed quid ipsi Apostolo valeat respondere dicenti: « Quem vos ignorantibus colitis, hunc » ego annuntio vobis¹. » Quam ob rem sicut nihil eis proderat ad salutem, qui verum Deum ignorantibus, eum tamen colebant; imo et oberat ad perniciem, quod falsos deos simul colentes eidem vero Deo sacrilegam inju-

¹ Act. xvii, 23.

riam faciebant : sic nihil prodest hæreticis ad salutem , quod extra Ecclesiam verum baptismum per ignorantiam et tradunt et tenent ; imo et obest ad damnationem , quod in sacrilega iniquitate erroris humani , etiam divini sacramenti , non per quam mudentur , sed per quam severius judicentur , detinent veritatem. Et sicut Apostolus , quando illos sacrilegos corripuit , Deum tamen verum , qui extra Ecclesiam ab eis ignorantibus colebatur , agnoscebat potius quam negabat : sic etiam nos quando hæreticorum sacrilegæ separationis errores corrigimus , baptismum tamen verum , quem per ignorantiam extra Ecclesiam tradunt , utique agnoscere , non negare debemus.

IX. « Sed Paulus , inquiunt , cum venisset Ephesum , » quosdam qui se dicebant Joannis baptismate baptizatos , baptizari jussit in Christo¹. » Quisquis hoc exemplo schismaticos et hæreticos baptizandos putat , audeat dicere , si potest , hæreticum vel schismaticum Joannem fuisse. Hoc si nefas est dicere , profecto illis hominibus quod deerat datum est , non quod inerat improbatum : sive mentiti fuerint se habere baptismum Joannis , sicut nonnulli arbitrantur ; sive quia baptismus Joannis non erat baptismus Christi , sed tamen militans Christo , sicut Legis vetera sacramenta præcursorio quodam et præfiguratorio fungebantur officio. « Si post Joannem amicis sponsi baptizatum est , inquiunt , quanto magis post hæreticum baptizandum est ? » Potest alius velut justa similiter indignatione commotus dicere : Si post Joannem baptizatum est , qui vinum penitus non bibebat , quanto post ebriosum justius baptizandum est ? Hoc ergo isti faciant , si possunt : baptizent post ebriosos suos , si post Joannem sobrium Apostoli baptizaverunt. Quid hic res-

¹ Act. xix, 1.

pondeant , nisi propterea se post istos non baptizare , quia per eos qui baptizati sunt , non eorum , sed Christi baptismum perceperunt ? Credant esse ergo propterea post Joannem baptizatum , quia vel nullum illi baptismum habebant , vel Christi baptismum nondum habebant.

X. Hoc quidem etiam ipse sibi , cui respondemus , opposuit , oppositumque non solvit. Ait enim : « Dicit forsitan aliquis , Sed hi quos Paulus iterum baptizavit , baptismo Joannis abluti fuerant , non baptismo Jesu Christi , unde rebaptizari dico non oportere , quos constat esse a traditoribus tamen in Christi nomine baptizatos. » Hoc sibi cum ipse proposuisset attende quemadmodum frustra respondere conatus sit. Huic , inquit , rei Dominus Jesus Christus respondit his verbis : « Qui mecum non » colligit , dispergit. » Et iterum : « Non omnis qui dicit » mihi , Domine , Domine , intrabit in regnum caelorum¹. » Multi enim dicent mihi in illa die , Domine , Domine , » nonne in nomine tuo prophetavimus , et in nomine tuo » daemona ejecimus , et in nomine tuo virtutes multas fecimus ? Et tunc dicam illis : Non novi vos , recedite a » me operarii iniquitatis². » Perdidi se igitur falsum opus non dubium est , qui tametsi in nomine Jesu Christi , sacrilegi tamen ausi sunt operari. Velint nolint , proinde traditores sacrilegis sacramentis Christum magis offendunt. Qui si et dicere audeant : « In nomine tuo prophetavimus : » Dicet illis ut caeteris : « Recedite a me operarii iniquitatis , non novi vos. » « Recte illis hoc dicet , quoniam quidem in indignis non dissimiles causæ sunt , baptizare , daemona pellere , caeterasque mirabiles fecisse virtutes. » Vide quam multa dixit , et quod sibi ex adverso proposuit , solvere omnino non potuit : nec solum hoc , sed etiam nos ipsos quæ adversus eos dicere deberemus ,

¹ Matth. xii, 30. — ² Id. vii, 21.

admontit. Neque enim tantum nihil eum adjuvant hæc Evangelica testimonia, sed etiam causæ nostræ plurimum suffragantur.

XI. De baptismo Joannis agebatur, a quo baptizatos quosdam si baptizavit Apostolus, non utique Joannis baptismum habentibus iterum Joannis baptismum dedit, sed Christi baptismum non habentes baptizari jussit in Christo: ac per hoc neutrum destruxit, sed utrumque distinxit. Hoc etiam iste contra quem disserimus, vidit, qui cum sibi velut ex adversarii partibus objecisset: « Quia et hi quos traditores vocant, baptismo Christi, non Joannis, baptizant et baptizantur, et ideo post eos baptismum nec rescindi, nec iterari oportere: » huic quæstioni dicit respondisse Christum, cum ait: « Qui » mecum non colligit, spargit: » quasi dixerit Christus: In eis qui mecum non colligunt, etiam quod verum et quod meum inventum fuerit, negetur, exsuffletur, destruat. Ait etiam quibusdam dicentibus: « Domine, » Domine, in nomine tuo prophetavimus et in nomine » tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus; » eum responsurum: « Non novi vos, recedite a me qui operamini iniquitatem. » Numquid etiam hic dixit, Propter iniquitatem vestram negabo etiam veritatem meam in vestra iniquitate detentam? Neque enim in regnum suum recepturus est omnes, in quibus invenerit aliquam veritatem; sed in quibus invenerit veritati congruam charitatem: quæ si defuerit, iniquitas erit. In qua tamen detenta veritas neganda non est, sed ipsa iniquitas non destructa veritate damnanda est. Unde et Apostolus dicit: « Et si sciero omnia sacramenta et » omnem scientiam, et si habuero omnem prophetiam » et omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem

¹ Matth. vii, 22.

» autem non habeam, nihil sum ¹. » Se dixit nihil esse, si charitatem non habeat, non sacramenta et scientiam et prophetiam et fidem. Illa enim magna sunt, etiam si ille nihil sit, qui ea sine charitate habuerit, et eorum veritatem in sua iniquitate detinuerit. Hoc et nos istis hæreticis dicimus: Non destruimus veritatem baptismatis; quam in vestra iniquitate detinetis; sed cum vos corrigimus, illam destruimus, et evertimus, hanc autem agnoscimus et tenemus. Nihil itaque istum adjuvant plura Evangelica testimonia.

XII. Quemadmodum autem nobis etiam plurimum suffragentur, advertite. Ecce ipsa verba ejus attende. « Perdidiſſe, inquit, falsum opus non dubium est, qui tamen in nomine Jesu Christi, sacrilegi tamen ausi sunt operari. » Hoc omnino verum est, quoniam qui sacrilegi in nomine Jesu Christi ausi sunt operari, falsum opus proprium perdidit. Numquid ideo tamen nomen ipsum Jesu Christi sacrilegum est, etiam cum per illum sacrilegi aliquid operantur? Quis hoc audeat vel demetissimus dicere? quis jam isto tempore vel Paganus audeat affirmare? Unde et ipse Jesus Christus cum verissime dixerit: « Qui mecum non colligit, spargit ¹: » tamen cum ei Discipuli dixissent quemdam se invenisse, qui in nomine ejus dæmonia ejiceret, et prohibuisse, quia cum eis Dominum non sequebatur: ad hoc respondit: « Nolite » prohibere; nemo enim virtutes facit in nomine meo, » et potest male loqui de me ². » In hoc utique propria iniquitas erat, quia non cum Domino colligebat, nec in ejus gregis unitate pastorem cum Discipulis sequebatur: in qua iniquitate sua veritatem detinebat alienam, quod in nomine Jesu Christi ejiciebat dæmonia, et de illo male non loquebatur. Hujus itaque iniquitatem illis verbis

¹ 1 Cor. xiii, 2. — ² Matth. xii, 30. — ³ Marc. ix, 38.

Dominus damnat, ubi ait: « Qui mecum non colligit, » spargit: » veritatem suam tamen in illo non negat, nec improbat, cum dicit: « Nolite prohibere; nemo enim » virtutes facit in nomine meo, et potest male loqui de » me. » Hoc Dominicum exemplum sequentes etiam nos pro viribus nostris, baptismi veritatem, et quidquid aliud verum hæretici tenent, negare non possumus, improbare ac destruere non audemus: ipsorum autem iniquitatem, qua cum Christo non colligunt, sed spargunt, merito detestamur, et inviolata quæ in eis est veritate damnamus, vel quantum sinimur emendamus.

XIII. Respiciat ergo iste quo errore dixerit, quod secutus adjunxit: « Velint nolint, proinde traditores sacrilegis sacramentis Christum magis offendunt. » Alia est quippe temeritas et utcumque tolerabilis, quod traditores dicit homines, quos esse non probat: illud autem quis ferat, quod sacrilega dicit sacramenta Christi, etiam si vere, sicut calumniatur, a traditoribus haberentur, quæ in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti ritu Evangelico celebrantur? Hic fortasse dicat, jam non esse Christi sacramentum quod a sacrilegis datur. Cur non ergo dicit non esse etiam nomen Christi, quod a sacrilegis dicitur? Quod omnino non ausus est dicere. Ait enim: « Perdidisse igitur falsum opus non dubium est, qui tametsi in nomine Jesu Christi, sacrilegi tamen ausi sunt operari. Tametsi, inquit, in nomine Jesu Christi: » numquid dixit non esse nomen Jesu Christi? Sicut ergo nihil prodest sacrilegis, quod operantur in nomine Jesu Christi, sic nihil prodest hæreticis quod baptizant vel baptizantur in baptismo Jesu Christi: sed tamen sicut illud nomen est Jesu Christi, ita et iste baptismus Jesu Christi. Et utrumque agnoscendum et approbandum, non negandum et destruendum est; ne tantis donis Dei fiat in-

juriam, cum sacrilegorum eisdem donis male utentium corrigitur vita.

XIV. Ille dicit sacrilegis dicturum Dominum: « Recedite a me omnes qui operamini iniquitatem¹. » qui extra Ecclesiam baptizant, vel dæmonia ejiciunt, vel aliquas virtutes in nomine Jesu Christi operantur: nos autem dicimus, imo ipsa Veritas dicit, omnibus hoc Deum esse dicturum, qui intra ipsa unitatis retia mali pisces cum bonis usque ad littus natant. Quid enim eis aliud dicitur, cum in vasa collectis bonis, illi mali separati projicientur, nisi, « Recedite a me qui operamini iniquitatem? » Nec tamen in eis Christi sacramenta destruimus, cum vel tales baptizantes, vel tales baptizatos intra eadem unitatis retia agnoscimus. Ipsos quoque non arbitror tam esse impudentes, ut audeant dicere, tam multis malis et sceleratis, qui in eorum parte sunt, manifestis flagitiis et facinoribus perditis et inquinatis, hoc est, avaris atque raptoribus, sive truculentis sceneratoribus, sive cruentis circumcellionibus, Dominum non esse dicturum, « Recedite a me qui operamini iniquitatem: » et tamen sciunt, vident, tenent, multos tales baptizare, multos a talibus baptizari; nec in eis Christi violant sacramentum, etiam illi quibus displicent scelera eorum. Non solum itaque nihil contra nos dixit, cum hæc Evangelica testimonia protulit; verum etiam nos quid contra eos dicere-mus, admonuit.

XV. Proinde quod sequitur et exultans dicit: « Solvi breviter quæstionem. » Vere solvit eam, sed pro nobis: quandoquidem dicendo: « In indignis non esse dissimiles causas, baptizare, dæmonia pellere, cæterasque non dissimiles fecisse virtutes, quibus dicentibus; » In nomine tuo ista fecimus, dicturus est: « Non novi vos, recedite a

¹ Matth. VII, 23.

» me operarii iniquitatis¹ : » Manifestavit tam verum esse quod baptizant baptismo Jesu Christi etiam qui separati sunt ab Ecclesia, quam verum est quod dæmonia pellunt in nomine Jesu Christi : sed eos utrumque nec ad vitam æternam perducere, nec ab æternis suppliciis vindicare. Ac per hoc quemadmodum si veniret ad Ecclesiam quisquam eorum, a quibus expulit dæmonia ille, quem viderunt Discipuli separatim a grege Jesu Christi pellere dæmonia in nomine Jesu Christi, nequaquam virtus quæ in illo facta fuerat negaretur, sed ei quod deerat adderetur : ita quisquis extra Ecclesiam fuerit ab hæreticis vel schismaticis, tamen Christi baptisate consecratus, cum ad Ecclesiam venerit, non est negandum sacramentum veritatis, quo imbutus est ; sed adjicienda pietas unitatis, a qua separatus est, et sine qua illud inesse illi posset, prodesse non posset. Hoc facimus, hoc a majoribus traditum accepimus, hoc in catholica Ecclesia, quæ toto orbe diffunditur, contra omnes falsitatis nebulas custodimus. Quid ergo hinc a nobis amplius disputandum est, quando ipse breviter solvit quæstionem, commemorando Evangelica testimonia, quibus profecto, si contentiosus esse nollet, et suum damnaret errorem, et baptismi cognosceret veritatem ?

XVI. Quid itaque opus est omnia ejus verba retexere, quibus argute sibi videtur dicere, et multa loquacitate versare, ideo apud se esse verum baptismum, quia et a nobis agnoscitur, non negatur ? Nam quisquis firmum et inconcussum tenuerit, quod verissima et inviolabilis regula veritatis ostendit, id in unoquoque improbandum vel emendandum quod falsum atque vitiosum est, agnoscendum autem et acceptandum quod verum atque rectum est ; simul vidit, et quid in Donatistarum hæresi deteste-

¹ Matth. vii, 22.

mur, et quid violare minime debeamus. Cum enim in suæ separationis iniquitate detinent baptismi veritatem, iniquitas eorum a nobis culpatur, veritas autem baptismi ubique agnoscitur et probatur.

XVII. Qui enim dicit destruendum esse baptismum Christi, quando illo hæretici baptizant ; consequens est ut dicat negandum esse etiam ipsum Christum, quando eum dæmones confitentur. Hinc laudatus est Petrus, quando dixit : « Tu es Christus Filius Dei vivi : » expulsi dæmones, hoc ipsum dicentes : « Scimus qui sis, Filius « Dei¹. » Ergo ista confessio Petro fructuosa, dæmonibus perniciosa, in utrisque tamen non falsa, sed vera ; non neganda, sed agnoscenda ; non detestanda, sed approbanda est. Sic et baptismi veritas datur a rectis catholicis, tanquam a Petro illa confessio ; datur a perversis hæreticis, tanquam a dæmonibus eadem ipsa confessio : illos adjuvat, hos condemnat ; in utrisque tamen agnoscendo approbanda, in neutris negando violanda. Unde et apostolus Jacobus cum quosdam redargueret, qui sufficere dicebant homini solam fidem, nec ei charitatis opera conjungebant, eos ex ista dæmonum comparatione convicit, ne ideo se ad Deum pertinere existimarent, quod verum de Deo crederent, etiamsi bona opera adungere fidei non curarent. « Tu credis, inquit, quoniam unus est » Deus : bene facis ; et dæmones credunt, et contremiscunt¹. » Eos igitur qui de Deo verum credunt, et male vivunt, dæmonibus comparavit : non tamen illud ipsum verum quod de Deo dæmones credunt, propter odium dæmonum negando destruxit. Quamobrem cum iste ipse, contra quem disputamus, proposuerit Apostolum dicere : « Unus Deus, una fides, unum baptisma² : » ecce invenimus eundem Deum extra Ecclesiam ab ignorantibus

¹ Matth. xvi, 17, et Marc. i, 24. — ² Job. ii, 19. — ³ Ephes. iv, 5.